

ALICJA PSTYGA

Uniwersytet Gdański

 ORCID <http://orcid.org/0000-0001-6933-2132>

WPROWADZENIE

Język w mediach nie jest jednolity, nie jest też neutralny, a poszczególne media wpływają zarówno na język, jak i zasady porozumiewania się. Badania mediów w zakresie języka i dyskursów ujawniają zmediatyzowane interpretacje rzeczywistości, które wpływają na zachowania językowe poszczególnych społeczności. Przekazy medialne stają się więc przestrzenią, w obrębie której wartości i wartościowanie zyskują wymiar szczególny.

Rozumiejąc pojęcie publicznego dyskursu medialnego jako nadrzędne wobec innych dyskursów: prasowego, internetowego, telewizyjnego i radiowego, zgodnie z interpretacją wielu badaczy należy przyjąć, że dyskurs medialny jest zdarzeniem komunikacyjnym silnie osadzonym w kontekście społecznym, kulturowym, politycznym. Badacze mediów mówią przy tym o wielości dyskursów – wielowymiarowych, krzyżujących się, dynamicznych, z bogatą aksjologią, zróżnicowaniem językowym i otwartością – stosownie do potrzeby komunikacyjnej i atrakcyjności medialnej, w których punkt widzenia wpływa na specyficzny sposób obrazowania i ekspresji. Wartości determinują więc procesy informacyjne i wizję rzeczywistości. Zdaniem Michała Głowińskiego „nadawanie wartości, wprowadzanie czynnika aksjologicznego jest stałym komponentem [...] wszelkiego mówienia”¹. Wartościowanie jest zjawiskiem wieloaspektowym, niejednorodnym, ściśle powiązaniem z przestrzenią komunikacyjną. Jadwiga

¹ M. Głowiński, *Wartościowanie w badaniach literackich a język potoczny*, w: S. Sawicki, W. Panas (red.), *O wartościowaniu w badaniach literackich*, Wydawnictwo KUL, Lublin 1986, s. 180.

Puzynina dostrzega przy tym, „jak dalece wszystkie nasze teksty są przesycone nie zawsze przez nas uświadamianym wartościowaniem”².

Wartości i wartościowanie w dyskursie medialnym przyjęliśmy jako główny temat, wokół którego koncentrowały się referaty oraz dyskusje rusycystów z Gdańska, Bergamo, Białgorodu i Moskwy podczas ostatniego seminarium zorganizowanego w ramach działalności afiliowanej przy Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Gdańskiego Pracowni Badań nad Komunikowaniem Medialnym (12 kwietnia 2019 roku). Wystąpienia te stały się podstawą publikacji prezentowanych w bloku tematycznym pod tym samym tytułem: *Wartości i wartościowanie w dyskursie medialnym*. Składa się nań dziewięć artykułów, z których każdy przedstawia osobliwości wybranego fragmentu współczesnej medialnej przestrzeni dyskursywnej i właściwego mu problemu szczegółowego — przede wszystkim Rosjan, aczkolwiek niektóre z nich mają wymiar bardziej ogólny, odnosząc się do zagadnień aktualnych dla każdej społeczności językowej.

Tomasz Drozdziński w pracy *Wprowadzenie do badań nad dyskursem strategicznym. Rozważania wstępne (Введение в изучение стратегического дискурса. Вступительные рассуждения)* przedstawia rozważania dotyczące postulowanego pojęcia dyskursu strategicznego i jego podstawowych kategorii. W perspektywie badań interdyscyplinarnych — językoznawstwa oraz nauk o bezpieczeństwie — analizuje on zjawisko komunikacji strategicznej.

Artykuł Jeleny Jegorowej *Upojenie administracyjne: skrzydlate słowo Dostojewskiego jako językowy środek wartościowania w tekście medialnym (Административный восторг: крылатое слово Достоевского как средство оценки в тексте СМИ)* zawiera analizę związku wyrazowego *upojenie administracyjne* (który po raz pierwszy został użyty przez Dostojewskiego w powieści *Biesy* w odniesieniu do samowoli urzędników) i jego realizacji w dyskursie medialnym. Aktualne konteksty występowania tej frazy i jej odpowiedników w rosyjskich, ukraińskich i polskich tekstach medialnych zdaniem autorki pozwalają sądzić o zmianie semantyki i poszerzeniu możliwości użycia, a zatem uniwersalności wartościującej frazy Dostojewskiego.

Artykuł Tatiany Kananowicz *Wizerunek Jarosława Kaczyńskiego w dyskursie politycznym polskiej publicystyki (na materiale tygodników opinii) [Имидж Ярослава Качиньского в политическом*

² Zob. J. Puzynina, *Wokół języka wartości*, w: J. Bartmiński (red.), *Język w kręgu wartości*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2003, s. 30.

дискурсе польской публицистики (на материале социально-политических еженедельников)] przynosi omówienie semantycznej struktury pozytywnego i negatywnego wizerunku jednego z polskich polityków — Jarosława Kaczyńskiego. Materiał został zaczerpnięty z dwóch konkurujących ze sobą tygodników opinii — „Newsweek Polska” i „Sieci”. Wizerunek w tym ujęciu jawi się jako złożony konstrukt semantyczny, składający się z co najmniej kilku prezentacji semantycznych, skoncentrowanych wokół tzw. etykiet (bazowych nominacji). Dodatkową wartością tej pracy stanowią objaśnienia materiału dla odbiorcy rosyjskojęzycznego.

Artykuł Zoi Nowożenowej *Mistyczno-ezoteryczne wartości vs. wartości kultury masowej w komunikacyjnych praktykach Rosjan: konflikt interesów* (*Мистико-эзотерические ценности vs. ценности массовой культуры в коммуникативно-речевых практиках россиян: конфликт интересов*) przedstawia proces kształtowania się w komunikacyjnej przestrzeni Rosjan dyskursu ezoterycznego, propagującego wartości ezoteryczne. Zdaniem autorki na peryferiach tego dyskursu, przede wszystkim w przestrzeni medialnej, można dostrzec zjawisko przenikania do obszaru ezoterycznego wartości kultury masowej, co na poziomie praktyk dyskursywnych przejawia się w deformowaniu kanonów gatunków dyskursu ezoterycznego — horoskopu i gatunku kultury masowej — reklamy.

Ugo Persi, zgodnie z zaproponowanym tytułem — *Sentiment analysis: główne aspekty teoretyczne oraz wybrane zastosowania praktyczne w zakresie analizy opinii i nastrojów (sentymentu)* (*Sentiment analysis: главные теоретические аспекты и некоторые прикладные подходы*) — przedstawia stosunkowo nowy temat i główne założenia teoretyczne w zakresie rozwoju metod *Sentiment Analysis* oraz możliwości poszerzenia ich praktycznych zastosowań w takich sferach komunikacji jak marketing, usługi, media społecznościowe i blogi.

Andriej Połonski w pracy *Nietolerancja i jej przejawy w dyskursie współczesnych mediów rosyjskich* (*Интолерантность и ее виды в дискурсе современных российских СМИ*) rozpatruje problem nietolerancji jako wyjątkowo aktualny we współczesnym świecie, zwłaszcza w odniesieniu do normy kulturowej i komunikacyjnej. Dowodzi, że główne zasady moralne, światopoglądowe, komunikacyjne wpływają na dominujący w społeczeństwie typ zmiennych sensów i wartościowań w wypowiedziach i w tekstach. Autor przedstawia przejawy nietolerancji na przykładzie współczesnych mediów rosyjskich.

Artykuł *Wartościowanie w tekście medialnym – interpretacje tłumacza (Оценочность в медийном тексте – интерпретации переводчика)* dotyczy problemu zmienności aksjologicznej w procesie przekładu tekstów medialnych. Na przykładzie rosyjskich tekstów medialnych przełożonych na język polski, w których różne środki bywają wykorzystywane jako nośniki konotacji wartościujących, przedstawiając temat wypowiedzi w sposób negatywny bądź pozytywny, Alicja Pstyga zwraca uwagę na stopień odtworzenia (*vs.* zmiany) wartościowania. Globalna ocena oryginału i przekładu w odniesieniu do tekstów prasowych (medialnych) pozwala bowiem dostrzec także inne elementy ich struktury, których obecność, wyróżnienie lub pominięcie może wpływać na znak wartości całego komunikatu.

Rozważania Żanny Śładkiewicz w opracowaniu *Prawda i fałsz w aksjologicznej perspektywie (na przykładzie cyfrowych zasobów medialnych) [Правда и фейк в аксиологическом ракурсе (на примере цифрового медиадискурса)]* dotyczą stosunku aksjologicznych kategorii prawdy i fałszu w cyfrowej przestrzeni informacyjnej. Ewolucja mediów internetowych zakwestionowała podstawowe zasady dziennikarstwa zorientowanego na obiektywność i wiarygodność w przekazywaniu treści, na co wskazuje funkcjonowanie takich fałszywych informacji, jak clickbait, wiralna reklama, fejkowe aplikacje i programy, witryny do generowania fałszywych informacji, cyfrowe algorytmy służące do audiowizualnego fałszowania treści.

Olga I. Walentinowa, Michaił A. Rybakow i Alicja Pstyga – autorzy artykułu *Naruszenie fleksyjności we współczesnym języku rosyjskim z perspektywy typologii systemowej języków Giennadija P. Mielnikowa (Разрушение флективности современного русского языка с позиций системной типологии языков Геннадия П. Мельникова)* proponują analizę i ocenę faktów językowych, które – ze względu na częste występowanie w przestrzeni dyskursu publicznego Rosjan – prowadzą do zaburzenia systemu fleksyjnego współczesnego języka rosyjskiego. Zjawisko to, jak wskazuje tytuł, autorzy rozpatrują z perspektywy typologii systemowej języków Giennadija P. Mielnikowa.

WPROWADZENIE

BIBLIOGRFIA

Głowiński, Michał. "Wartościowanie w badaniach literackich a język potoczny." 176–198. Sawicki, Stefan. Panas, Władysław (Eds.). *O wartościowaniu w badaniach literackich*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 1986.

Puzynina, Jadwiga. "Wokół języka wartości." 19–34. Bartmiński, Jerzy (Ed.). *Język w kręgu wartości*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2003.

Алиция Пстыга

ВВЕДЕНИЕ

Резюме

Оценочность является неотъемлемым элементом человеческой концептуализации и категоризации, что обуславливает соотношение структуры языка с системой ценностей и языковой картиной мира. В статье обсуждается проблема ценностей, оценки и оценочности в медийном дискурсе, которую авторы рассматривают с точки зрения русскоязычных медиатекстов и медийной коммуникации. Авторы статей предлагают анализ и оценку происходящих в актуальной медийной коммуникации явлений.

Alicja Pstyga

VALUES AND VALUATION IN MEDIA DISCOURSE. INTRODUCTION

Summary

Valuation is an important element of conceptualisation and categorisation, therefore close relationships can be observed between a language and the system of values of its users, as well as their view of the world. The paper touches the matter of values and valuation in media discourse which is presented from the perspective of Russian media texts and communication. The authors of the articles discuss the phenomena characteristic for speech works of different functional styles in media discourse.